

Österbottens delaktighetsgrupp

Verksamhetsplan 2019–2021

1. Bakgrund och sammansättning

Landskapsstyrelsen vid Österbottens förbund beslöt på sitt möte 29.4.2019 att tillsätta Österbottens delaktighetsgrupp för mandatperioden 2019–2021. Delaktighetsgruppens uppgift är att främja delaktighetsplanering inom den offentliga sektorns organisationer och samarbete kring delaktighetsfrämjande arbete i Österbotten. Delaktighetsgruppen är till sin art en arbetsgrupp, som i praktiken planerar och vidtar åtgärder för att planera delaktighet och underlätta samarbete.

Delaktighetsgruppens sammansättning 2019–2021:

Österbottens förbund

Varpu Rajaniemi (ordf.)

Irina Nori (beredare och sekreterare)

Petra Fager (kommunikation)

Kommunerna i Österbotten

Vasaregionen: Suvi Aho (Vasa)

Jakobstadsregionen: Rolf Sundqvist (Pedersöre)

Sydösterbotten: Anna-Kajsa Blomqvist-Liljeblad (Kristinestad), ersättare Jim Eriksson (Närpes)

Statliga myndigheter och Vasa sjukvårdsdistrikt

Regionförvaltningsverket i Västra och Inre Finland: Harri Varhama

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten: Mirella Kivelä

Närings-, trafik- och miljöcentralen i Mellersta Finland: Jaana Rantavaara (ESF-programmet)

Österbottens arbets- och näringsbyrå: Ari Pitkänen

Vasa sjukvårdsdistrikt: Sari West

Organisationer och föreningar

Österbottens organisationsdelegation: Markku Pulli (Österbottens Föreningar), ersättare Ricky Berglund (Finlands Röda Kors Österbottens svenska distrikt)

Projektet Organisation 2.0: Lotta Pitkänen

Högskolor

Hanna-Kaisa Pernaa, Vasa universitet

2. Delaktighet som begrepp

Delaktighet är både ett socialpolitiskt begrepp och socialpolitisk verksamhet. Delaktighet förknippas ofta med medborgerliga rättigheter, samhällelig solidaritet och sammanhållning, social ojämlikhet samt samhälleligt engagemang, rättigheter och möjligheter. Delaktighet är ett värde och ett mål i sig men också ett medel eller ett sätt att motarbeta fattigdom, förebygga utslagning och främja rättvisa, likabehandling och jämlikhet.

Det finns många definitioner på delaktighet. En definition anger att

”Delaktighet handlar om att höra till en gemenskap där individen kan ta del av olika källor till välmående och mänskliga relationer som gör livet mer meningsfullt. Delaktighet handlar om att individen kan påverka sitt liv, möjligheter, funktioner, tjänster och vissa gemensamma angelägenheter.” (Isola m.fl. 2017)

Delaktigheten kommer till uttryck som:

- **Autonomi** där man får bestämma över sitt eget liv, kan styra vem man är och vad man gör och känner att världen omkring en är begriplig, hanterbar och förutsägbar.
- **Processer för inflytande** där man kan påverka i frågor utanför sig själv t.ex. i grupper, i service, i boendemiljön eller i samhället i stort.
- **Satsningar på det gemensamma bästa** så att man kan vara med och skapa någonting meningsfullt, känna sig betydelsefull samt gå in i ömsesidiga sociala relationer.

Deltagande, delaktiggörande och delaktighet används ofta huller om buller. Det är fråga om olika infallsvinklar till samma fenomen.

DELAKTIGHET	DELTAGANDE	DELAKTIGGÖRANDE
En känsla av att höra till och vara med i en grupp samt verksamhet på olika nivåer och med olika innehåll I grunden spontant och subjektivt En komplex och mångfasetterad känsla av sammanhang, tillhörighet och aktivitet Upplevelsen av delaktighet består av små vardagliga ting; av det att bli hörd och sedd, av sociala relationer, av möjligheten att kunna påverka sådant som berör ens eget liv och själv kunna fatta beslut, av diskussioner och möten	Har att göra med medborgarnas rättigheter och skyldigheter i beslutsfattande som gäller dem och deras närstående samt samhället i stort Deltagande i olika evenemang, aktioner, beslutsfattande, påverkansarbete eller samhällsaktiviteter Individen kan förverkliga sig själv, påverka sitt eget liv och det som är viktigt för en	Ett sätt att aktivera och sporra individer att delta Viljan, motivationen och behovet av delaktighet uppstår utanför individen Medborgarna förväntas eller uppmanas att delta i samhälleliga åtaganden Myndigheterna är skyldiga att göra allmänheten delaktig

3. Varför ska delaktighet främjas?

Att känna att individen kan påverka sina egna livsvillkor och utvecklingen i samhället är viktigt med tanke på känslan av delaktighet och välmåendet. Såväl nationell som internationell forskning visar att det finns ett samband mellan delaktighet och hälsa. Människor som känner sig delaktiga i samhället uppvisar oftare en bättre självupplevd och faktisk hälsa än personer som lever med en känsla av utanförskap, maktlöshet och utsiktslöshet. Brist på makt och möjligheter att påverka samt känsla av utanförskap är i hög grad korrelerade med hälsa. Delaktighet och en öppen förvaltning ökar samtidigt transparensen i beslutsprocessen och stärker den demokratiska servicekulturen inom den offentliga sektorn. Kundernas möjlighet att påverka sina egna tjänster förbättrar tjänsternas kvalitet och verkningfullhet.

Delaktighet är förutom en källa till välmående också en medborgerlig och mänsklig rättighet. Bestämmelser om att en människa har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling finns i bl.a.

- grundlagen (731/1999)
- kommunallagen (410/2015)
- socialvårdslagen (1301/2014)
- lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000)
- lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992)
- ungdomslagen (1285/2016)
- lagen om grundläggande utbildning (628/1998), gymnasielagen (714/2018) och lagen om yrkesutbildning (531/2017).

Också i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna räknas bl.a. rätten att ta del av det offentliga livet i sitt land och i samhällets kulturella liv som mänskliga rättigheter. Medborgarnas rätt att vara delaktiga betyder i sin tur att samhället, d.v.s. beslutsfattarna och myndigheterna, är skyldiga att se till att det finns möjligheter att vara delaktig, engagera sig och påverka.

Att stärka olika befolkningsgruppers engagemang har ansetts vara ett viktigt utvecklingsområde i Österbottens landskapsprogram. Att stärka delaktigheten har i programmet lyfts fram som en av fyra prioriteringar under programperioden 2018–2021. Bakom valet av denna prioritering ligger en oro för ökade välfärdsskillnader mellan olika befolkningsgrupper och individer, en kraftigare marginaliseringsutveckling och försvagad sammanhållning. Enligt planerna ska åtgärderna under prioriteringen *Alla ska med* stärka olika befolkningsgruppers engagemang och förbättra medborgarnas möjligheter att delta och påverka. Att främja klienternas och organisationernas delaktighet är i sin tur ett viktigt inslag i landskapsprogrammets prioritering *Alla ska med* (bilaga 1).

4. Mål för delaktighetsgruppens verksamhet

Enligt landskapsstyrelsens beslut (29.4.2019) är Österbottens delaktighetsgrupps uppgift att främja delaktighetsplanering inom den offentliga sektorns organisationer och samarbete kring delaktighetsfrämjande arbete i Österbotten. Gruppen ska på olika sätt arbeta för att målen för prioriteringarna *Alla ska med* och *Service för allas behov* i Österbottens landskapsprogram 2018–2021 kan nås.

Med utgångspunkt i landskapsprogrammet är de långsiktiga målen för delaktighetsgruppens verksamhet följande:

1. Stärka den kommunala demokratin

Demokrati bygger på förtroende. Även om förtroendet för politiska institutioner och aktörer är förhållandevis högt i Finland och i Österbotten har valdeltagandet sjunkit även här och medborgarnas förtroende för den representativa demokratin förmåga att lösa samhällsliga utmaningar ser ut att minska. Folk vill ha andra former av demokrati vid sidan av den representativa demokratin, såsom folkomröstningar, närdemokrati och direkt deltagande i beslutsberedning. Medborgarnas förtroende för politisk och administrativ verksamhet kan stärkas genom att ge invånarna fler möjligheter att delta och påverka.

Mål: Invånarna i Österbotten får bättre möjligheter att delta i och påverka kommunalt beslutsfattande och kommunal planering.

Uppföljning:

- Teaviisaris indikatorer för delaktighet (sammanlagda poäng 2019: Österbotten 61/100, hela landet 80/100).
- Antalet delaktighetsplaner i kommunerna i Österbotten (läget 2019: en enda kommun har en särskild delaktighetsplan).
- Kvalitativ analys, som görs utifrån diskussioner på nätverksträffar, en återkommande delaktighetsenkät till kommunerna samt kommunernas strategier och delaktighetsplaner.

2. Stärka en kundorienterad servicekultur i kommuner och andra organisationer inom den offentliga sektorn

Det att kunderna har möjlighet att påverka planeringen och utvecklingen av sin service förbättrar tjänsternas kvalitet och verkningsfullhet. Användarorienterade processer gör serviceproduktionen mer dynamisk och konkurrenskraftig. Konkurrenskraften återspeglas bland annat i en förmåga att reagera snabbare på kundernas behov än idag samt i en högre produktivitet och kvalitet.

Mål: Kundernas möjligheter att påverka planeringen och utvecklingen av sina tjänster blir bättre inom den offentliga sektorns organisationer i Österbotten.

Uppföljning:

- Teaviisaris indikatorer för deltagande i planeringen av tjänsterna (sammanlagda poäng 2019: Österbotten 48/100, hela landet 73/100).
- Teaviisaris indikatorer för delaktighet inom olika kommunala sektorer.
- Kvalitativ analys, som görs utifrån diskussioner på nätverksträffar, en återkommande delaktighetsenkät till de statliga myndigheterna och kommunerna samt kommunernas och de statliga myndigheternas strategier och delaktighetsplaner.

3. Stärka det civila samhället

Frivilligorganisationerna spelar en viktig roll i det finländska samhället i och med att de bl.a. skapar samhörighet, delaktighet och välmående, bygger upp socialt kapital, stärker den lokala identiteten och tillhandahåller tjänster. En stor del av finländarna är med i någon organisation eller förening. Vid sidan av den traditionella föreningsverksamheten har det alltid också funnits fri medborgarverksamhet. Den har de senaste åren tagit nya former, när till exempel olika forum på

sociala medier ger möjligheter till ett medborgarengagemang som är öppnare, snabbare och flexiblere än tidigare. Samarbetet mellan organisationerna och den offentliga sektorn är ytterst viktigt för att stärka livskraften, verksamhetsförutsättningarna och möjligheterna till delaktighet i det civila samhället. Organisationerna besitter mycket kunskap, som det övriga samhället inte har råd att förbise.

Mål: Samarbetet mellan organisationerna och den offentliga sektorn i Österbotten förbättras. Den fria medborgarverksamheten ökar i Österbotten.

Uppföljning:

- Teaviisaris indikatorer för hur organisationerna görs delaktiga.
- Aktivitet i Österbottens organisationsdelegation: antal möten och mötesdeltagare.
- Kvalitativ analys, som görs utifrån diskussioner på nätverksträffar, en återkommande delaktighetsenkät till de statliga myndigheterna och kommunerna, projektets Organisation 2.0/Österbottens Föreningars organisationsenkät samt kommunernas och de statliga myndigheternas strategier och delaktighetsplaner.

-

Delaktighetsgruppens huvudsakliga arbetsätt för att nå sina mål:

- Lyfta fram och sprida exempel på god lokal, nationell och internationell praxis och projektresultat på bl.a. olika evenemang, webbplatser, sociala medier och i nyhetsbrev.
- Samarbeta med organisationer och föreningar i Österbottens organisationsdelegation och på andra arenor.
- Samarbeta med kommunala påverkansorgan (bl.a. enkäter och evenemang 1–2 gånger per år).
- Samarbeta med andra lokala aktörer och projekt (kartlägga aktörer och samarbetsmöjligheter).
- Samarbeta med nationella aktörer (bl.a. Kommunförbundets nätverk för kommunal demokrati, Sitra, Nuorten Akatemia, Medborgararenan).
- Årligen i samarbete med Österbottens Föreningar rf och andra aktörer arrangera evenemanget Österbottens delaktighetsarena, som sammanför föreningar, organisationer inom den offentliga sektorn och läroanstalter i Österbotten.
- Använda sig av följande kanaler för att nå aktörerna: nyhetsbrev, gruppens webbsida, sociala medier samt olika evenemang.
- Tillsammans bolla idéer för att starta nya projekt och få extern finansiering till regionen.

5. Tyngdpunkter och verksamhet mandatperioden 2019–2021

Åren 2019–2020 ligger fokus på att starta upp delaktighetsgruppens och organisationsdelegationens verksamhet och planera arbetsätten. Aktuellt är också att kartlägga de främsta regionala och nationella samarbetsparterna samt bygga upp Österbottens delaktighetsnätverk. Tanken med delaktighetsnätverket är att sammanföra personer som jobbar med delaktighetsfrågor i kommuner och andra organisationer inom den offentliga sektorn, läroinrättningar och organisationer genom bl.a. nyhetsbrev och gemensamma evenemang.

1. Stärka den kommunala demokratin

Tyngdpunkter under verksamhetsperioden:

- Främja tillämpning av nya påverkansmetoder (t.ex. deltagande budgetering, medborgarråd, jämlik och lika delaktighet)
- Främja ungas och passiva medborgares deltagande
- Öka samarbetet mellan de kommunala påverkansorganen

Exempel på åtgärder:

- Temat för Österbottens delaktighetsarena 22.4.2020 är "Nya sätt att påverka".
- I december 2019 arrangerades i samarbete med Nuorten Akatemia kommunala workshoppar där deltagarna funderade på hur unga kan göras delaktiga i kommunala frågor.
- Ungas och passiva medborgares deltagande diskuteras på Österbottens delaktighetsarena 2020.
- För de kommunala påverkansorganen arrangeras gemensamma träffar. Temat för träffen hösten 2019 var digital delaktighet.
- Träffar för Österbottens delaktighetsnätverk och utbyte av god praxis kring delaktighet.

2. Stärka en kundorienterad servicekultur i kommuner och andra organisationer inom den offentliga sektorn i Österbotten

Tyngdpunkter under verksamhetsperioden:

- Bygga upp en inkluderande verksamhetskultur
- Främja tillämpning av användarorienterade metoder (t.ex. tjänstedesign, samutveckling)

Exempel på åtgärder:

- Träffar för Österbottens delaktighetsnätverk och utbyte av god praxis kring delaktighet.
- På Österbottens delaktighetsarena 2020 diskuteras hur kunder och erfarenhetsexperter kan vara med och utveckla och tillhandahålla service.
- För de kommunala påverkansorganen arrangeras en gemensam träff kring detta.

3. Stärka det civila samhället

Tyngdpunkter under verksamhetsperioden:

- Stärka organisationssamarbete
- Stärka den fria medborgarverksamheten

Exempel på åtgärder:

- Verksamheten i Österbottens organisationsdelegation planeras och startas upp.
- Uppbyggnad av partnerskap samt fri medborgarverksamhet och medborgaraktivitet diskuteras på Österbottens delaktighetsarena 2020.
- Träffar för Österbottens delaktighetsnätverk och utbyte av god praxis kring delaktighet.

Källor

Bäck M. & Kestilä-Kekkonen E. (red.) (2019): Politiskt och socialt förtroende. Vägar, trender och klyftor. Finansministeriets publikationer 2019:31.

Harju A.: Kansalaisyhteiskunta.fi.

Hyssälä L. & Backman J. (2018): Folkstyrets grundrening. Sitra arbetspapper 23.2.2018.

Isola A-M, Kaartinen H., Leemann L., Läpäri R., Schneider T., Valtari S. & Keto-Tokoi A. (2017): Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa. Arbetspapper 3/2017, THL.

Jäppinen T. & Nieminen V. (2014): Kommuninvånarna i fokus. Verktyg för att engagera invånarna i utvecklingen av tjänster och i beslutsfattandet. Kommunförbundet.

Kittilä, Kurikka, Männistö, Pajula, Pekkanen & Uusitalo (2018): Organisationer som samarbetspartner till landskap. Modeller för uppbyggande av ett organisationsvänligt landskap. Kommunförbundet.

Rask M. & Ertiö T. (2019): Yhteisluomisen tutka. Malli osallisuustoiminnan kokonaisvaltaiseen arviointiin.

Projektet Medborgarskapets klyftor och bubblor (Bibu), 2/2019, Helsingfors universitet.